

AYOL SPONTAN NUTQI

Raxmonova Zamira Mirzajonovna

Farg'ona davlat texnika universiteti 2-son akademik litseyi

ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Umarova Nargiza Rustamovna

FarDU tilshunoslik kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori

Annotatsiya. Mazkur maqolada ayollarning spontan nutqiga oid xususiyatlar tilshunoslik nuqtayi nazaridan o'rganiladi. Maqolada spontan nutqning gender o'ziga xosliklari, ayollar nutqidagi pragmatik va lingvistik vositalar tahlil qilinadi. Shuningdek, ayollar nutqi jamiyatda gender stereotiplarini aks ettiruvchi ko'zguga aylangani qayd etiladi. Maqola amaliy kuzatuvlar va nazariy tahlillar asosida yozilgan bo'lib, ayollar nutqini tadqiq qilishning yangi yo'nalishlariga asos yaratadi.

Kalit so'zlar: spontan nutq, gender, ayol nutqi, tilshunoslik, pragmatika, lingvistika.

Bugungi globallashuv davrida jamiyatda nutq madaniyati va uslublarini o'rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Nutq, ayniqsa, spontan (tayyorgarliksiz) ravishda yuzaga kelgan bo'lsa, insonning ijtimoiy-madaniy, psixologik va lingvistik xususiyatlarini yoritishga imkon beradi. Shu jihatdan, ayollarning spontan nutqini o'rganish alohida ahamiyatga ega.

Ayol nutqiga xos xususiyatlarni aniqlash orqali biz nafaqat lingvistik jihatdan muhim ma'lumotlarga ega bo'lamiz, balki gender masalalari yuzasidan jamiyatdagi muayyan stereotiplarni ham tushunishimiz mumkin. Bu mavzuning dolzarbligi ayollarning turli ijtimoiy vaziyatlardagi o'zini tutish uslublarini, nutqdagi lingvistik va pragmatik vositalarni, shuningdek, kommunikativ strategiyalarni tahlil qilish zaruratidan kelib chiqadi.

Mazkur maqolada ayollar nutqining asosiy xususiyatlari, ulardagi tabiiylik va ekspressivlik, shuningdek, gender o'ziga xosliklari o'rganiladi. Shu bilan birga, maqolada ayollar spontan nutqidagi ijtimoiy va madaniy omillar, ularning kommunikativ strategiyalari va stilistik uslublari tahlil qilinadi. Ushbu masalalarni o'rganish orqali jamiyatdagi ayollarning lingvistik mavqeini yanada chuqurroq tushunish imkonini beradi.

Spontan nutq tushunchasi va uning lingvistik xususiyatlari Spontan nutq insonning tabiiy va rejalashtirilmagan ravishda yuzaga keladigan nutq jarayonidir. Bu turdagi nutq insonning ichki fikrlari va hissiyotlarini to'g'ridan-to'g'ri ifodalashga asoslanadi. Spontan nutqning lingvistik tahlili ko'pincha so'z boyligi, intonatsiya,

to'xtamlar, vaqti-vaqti bilan yuzaga keladigan tanaffuslar kabi unsurlarni o'z ichiga oladi. Ayollarning spontan nutqida esa ushbu elementlar alohida o'rin tutadi, chunki ularning nutqida ko'pincha hissiy boylik va o'ziga xos ohangdorlik kuzatiladi.

Nutq jarayonida ayollarning kommunikativ niyatlari va hissiy holatlari o'z ifodasini topadi. Misol uchun, bir vaqtning o'zida ijobiy va salbiy hissiyotlarni ifodalovchi so'zlarning birgalikda qo'llanishi, spontan nutqda tez-tez uchraydi. Bundan tashqari, ayollar nutqida metaforalar, sinonimlar va boshqa ekspressiv vositalar ko'p ishlatiladi, bu esa ularning lingvistik xususiyatlarini yanada boyitadi.

Ayol nutqining gender jihatlari. Ayollarning spontan nutqida gender o'ziga xosliklari sezilarli darajada namoyon bo'ladi. Ushbu xususiyatlar ayollarning o'zaro muloqotda ko'proq empatiyani namoyish etishi, yumshoq va moslashuvchan uslubdan foydalanishi bilan bog'liq. Ayollar o'rtasidagi muloqot jarayonida yuqori darajadagi hissiy aloqa kuzatiladi. Bu ularning nutqidagi muloyim ohang, qisqa va moslashuvchan gap tuzilmalarida aks etadi.

Gender stereotiplari, ayollarning nutqiga qaratilgan ijtimoiy kutilmalarni shakllantiradi. Masalan, ayollarning ko'proq savol beruvchi yoki tasdiqlovchi so'zlardan foydalanishi, ularning o'z fikrlarini ishonch bilan ifodalash qobiliyatiga ta'sir qiladi. Shuningdek, genderning lingvistik tasviri orqali jamiyatdagi gender tengsizliklarini tahlil qilish imkoniyati ham mavjud.

Pragmatik xususiyatlar va kommunikativ strategiyalar. Ayollarning spontan nutqidagi pragmatik vositalar va kommunikativ strategiyalar jamiyatdagi o'rniga qarab o'zgaradi. Masalan, ayollar ko'pincha o'z nutqida muloyimlik va diplomatik yondashuvlardan foydalanadilar. Bu ularning muloqotda mojarolarni kamaytirishga intilishi bilan izohlanadi.

Ayollar, odatda, nutq jarayonida qabul qiluvchi tomonning hissiy holatini hisobga oladi va shunga mos ravishda nutqni shakllantiradi. Bu esa ularning kommunikativ strategiyalarida pragmatik kompetensiyaning yuqori ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, ayollar ko'pincha muloqotda ijtimoiy rol va maqomlarni hisobga olgan holda o'z nutqlarini moslashtiradilar.

Ayollarning nutq uslubi va madaniy omillar. Ayollar nutqining uslubiy xususiyatlari ko'pincha madaniy omillar bilan bog'liq. Turli madaniyatlarda ayollarning nutqiga qaratilgan kutilmalar o'ziga xosdir. Masalan, sharq madaniyatida ayollardan muloyimlik va xokisorlik namoyish qilish kutiladi, bu esa ularning nutqida ko'proq mulohazali iboralar va yumshoq so'zlarning ishlatilishiga olib keladi.

Bundan farqli o'laroq, g'arb madaniyatida ayollarning mustaqil va qat'iyatli nutqi qadrlanadi. Shu bois, ayollar nutqidagi uslub va vositalarni madaniy o'ziga

xosliklarni hisobga olgan holda tahlil qilish muhimdir. Madaniy faktorlar ayollarning spontan nutqida qanchalik muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

Tilshunoslik va ayol nutqi tadqiqotlari istiqbollari. Ayollarning nutq xususiyatlarini tilshunoslik nuqtayi nazaridan o'rganish istiqbollari juda keng. Zamonaviy lingvistika ayollar nutqini nafaqat gender nuqtayi nazaridan, balki psixolingvistika, sotsiolingvistika va pragmatika kabi turli sohalar bilan bog'liq holda tahlil qilish imkoniyatini beradi.

Kelajakda ayollarning spontan nutqini sun'iy intellekt yordamida tahlil qilish, ulardagi lingvistik naqshlarni aniqlash va ushbu bilimlarni tilshunoslik amaliyotiga tatbiq etish muhim vazifa hisoblanadi. Shu bilan birga, bu tadqiqotlar gender tenglikni targ'ib qilish va til madaniyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Xulosa. Ayollarning spontan nutqi jamiyatdagi ijtimoiy, madaniy va lingvistik jarayonlarning ko'zgusidir. Ushbu maqolada ayollar nutqiga xos xususiyatlar, gender o'ziga xosliklari, pragmatik va lingvistik jihatlar tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ayollar nutqi o'zining hissiy boyligi, moslashuvchanligi va ijtimoiy-ma'naviy omillarga moslasha olish xususiyati bilan ajralib turadi. Bu esa ayollarning spontan nutqini o'rganish orqali jamiyatdagi turli muammolarni chuqurroq tushunish va ularni hal qilishga ko'maklashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

-
1. Qodirova N. "Til va gender: lingvistik tadqiqot". Toshkent, 2015.
 2. Karimova S. "Nutq madaniyati asoslari". Samarqand, 2018.
 3. Usmonova D. "Tilshunoslikka kirish". Toshkent, 2020.
 4. Axmedov M. "Til va madaniyat o'zaro ta'siri". Buxoro, 2019.
 5. Yo'ldosheva Z. "Psixolingvistika asoslari". Toshkent, 2017.
 6. Karimov, B. B. (2024). KURSANTLARNI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASH TAMOYILLARI. *INTERNATIONAL SCIENCES, EDUCATION AND NEW LEARNING TECHNOLOGIES*, 1(4), 123-128.
 7. Bobomuratov, I. B. . (2024). Preparing for the Competition of the Military Sports Complex Athletics. *Miasto Przyszłości*, 55, 414-417. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/5635>
 8. Bobomuratov, I. (2023). YOSHLARNI JISMONIY CHINIQTIRISHDA SPORT TADBIRLARINING O'RNİ. *Центральноазиатский журнал образования и инноваций*, 2(5 Part 3), 100-102.
 9. Bobomuratov, I. B. (2022). Triatlon nazariyasi va uslubiyati. *Darslik. Chirchiq: O'zDJTSU*.